

dr hab. Małgorzata Adamska-Chudzińska, prof. UEK¹

Katedra Psychologii i Dydaktyki
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

Rola edukacji akademickiej w integrowaniu procesów rozwoju społeczno-gospodarczego²

WPROWADZENIE

W aktualnych społeczno-gospodarczych uwarunkowaniach funkcjonowania szkół wyższych zapewnienie i doskonalenie jakości kształcenia wymaga podejmowania nowych działań zgodnych z celami Procesu Bolońskiego i znowelizowanym Prawem o Szkolnictwie Wyższym. Wraz z postępującym rozwojem globalizacji, integracji społecznej i nowoczesnych technologii oraz dokonującymi się pod ich wpływem przeobrażeniami na rynku pracy zmienia się rola kształcenia akademickiego. Przeobrażenia na rynku pracy nie polegają już jedynie na poszukiwaniu sposobów radzenia sobie z bezrobociem, lecz na pełnym dostosowaniu umiejętności kandydatów do potrzeb pracodawców i niwelowaniu tzw. luki kompetencyjnej, na tworzeniu nowych form pracy wykorzystujących najnowsze osiągnięcia technologiczne, na dążeniu do zapewnienia racjonalnej sukcesji talentów – kluczowych pracowników itp. Przeobrażenia te wymuszają nie tylko konieczność podnoszenia kwalifikacji absolwentów szkół wyższych, ale całkowite przededefiniowanie jakości kompetencji zawodowych. Jakość tych kompetencji musi być ujmowana przez pryzmat sprzężenia zwrotnego pomiędzy działaniami edukacyjnymi a aktualnymi potrzebami rynku pracy. Kształcenie akademickie i praca zawodowa powinny być zatem postrzegane jako wzajemnie integrujące się obszary aktywności człowieka. W pracy weryfikowany jest bowiem sens, wartość i jakość kształcenia [J. Telep, T. Telep, Wojciechowski, 2012, s. 6].

¹ Adres korespondencyjny: Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Wydział Ekonomii i Stosunków Międzynarodowych, ul. Rakowicka 27, 31-510 Kraków, e-mail: achm@uek.krakow.pl.

² Publikacja została sfinansowana ze środków Wydziału Ekonomii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, w ramach dotacji na utrzymanie potencjału badawczego.

Wyraźniejsze niż kiedykolwiek wcześniej powiązanie procesów kształcenia z wymogami rynku pracy sprzyjając rozwojowi gospodarczemu skłaniać powinno do dyskusji nad kondycją systemu edukacyjnego w utrzymaniu społeczno-formacyjnego wymiaru działań edukacyjnych. Stanowi on bowiem o możliwościach przeciwdziałania negatywnym skutkom nadmiernej ekonomizacji życia społecznego, takim jak komercjalizacja aktywności ludzkiej, infantylicyzacja konsumpcji, kryzys demograficzny czy inne patologie transformacji. Istotne pozostaje pytanie o rolę zmodernizowanej formuły zapewniania jakości kształcenia akademickiego w integrowaniu procesów rozwoju gospodarczego i społecznego.

W artykule podjęto tematykę jakości kształcenia akademickiego w aktualnych uwarunkowaniach społeczno-gospodarczych. Rozważania ukierunkowane zostały na rozpoznanie czy realizowana formuła kształtowania sylwetki studenta silnie zracjonalizowana wymogami rynku pracy umożliwi osiągnięcie takich rezultatów kształcenia, które służyć mogą zrównoważonemu rozwojowi społeczno-gospodarczemu. Zwrócono uwagę na niezbędną w tym względzie potrzebę wielokontekstowego ujmowania zadań dydaktycznych uwzględniającego podejmowanie refleksji aksjologicznej i społeczne wartościowanie możliwych efektów kształcenia.

JAKOŚĆ KSZTAŁCENIA AKADEMICKIEGO

Jakość kształcenia we współczesnych szkołach wyższych uwzględniać powinna dostarczenie absolwentom takiej wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, które umożliwią im podjęcie pracy bezpośrednio po ukończeniu studiów, satysfakcjonujące wykonywanie wyuczonego zawodu, a zarazem łatwość kształcenia ustawicznego pozwalającego na permanentne dostosowywanie umiejętności do dokonujących się zmian.

Tak rozumiana jakość kształcenia w szkole wyższej nie może być ujmowana w sposób statyczny. Już w założeniach Deklaracji Bolońskiej zwrócono uwagę, że tworzenie wspólnych kryteriów i metodologii w zakresie kształtowania jakości kształcenia nie powinno prowadzić do wypracowania uniwersalnego wzorca dla systemu zapewnienia jakości. Jakość kształcenia jest kategorią dynamiczną, a proces kształcenia powinien być ujmowany jako proces ciągłego doskonalenia stosownie do dokonujących się zmian społeczno-gospodarczych. Jakość zależy więc od kontekstu i znaczy coś innego dla poszczególnych interesariuszy procesu kształcenia, tj. studentów, nauczycieli akademickich, pracodawców, władz państwowych [J. Telep, T. Telep, Wojciechowski, 2012]. Dla studentów będzie się wiązać z możliwością nabycia takich zasobów wiedzy i umiejętności oraz profilu osobowości, które zapewnią satysfakcję osobistą i zawodową oraz ustawiczną atrakcyjność na rynku pracy. Nauczyciele akademicy będą ujmować jakość kształcenia przez pryzmat własnych i formalnych uwarunkowań

kształtowania sylwetki absolwenta zdolnego kompetentnie i odpowiedzialnie podjąć swoje przyszłe role społeczno-zawodowe. Dla pracodawców będzie to z kolei poziom przygotowania absolwentów do realizowania wymagań i oczekiwań wynikających z aktualnej sytuacji funkcjonowania przedsiębiorstwa na rynku. Wreszcie jakość dla władz państwowych, to poziom badań i prac naukowych oraz postawy absolwentów wyznaczające możliwości wykorzystania osiągnięć nauki dla rozwoju społeczno-gospodarczego.

Konieczność zespalania wszystkich kontekstów i działań poszczególnych grup podmiotów wskazuje, że jakość kształcenia akademickiego obejmować musi wiele obszarów pozostających w procesie ciągłego wzajemnego dostrajania się. Rezultatem tego procesu powinno być systematyczne doskonalenie systemu zapewniania jakości kształcenia w szkole wyższej i osiąganie poziomu warunkującego integrację procesów rozwoju społeczno-gospodarczego. Obszary te obejmują głównie:

1. programy nauczania oraz zakładane efekty kształcenia kierunkowe i przedmiotowe;
2. przygotowanie kadry dydaktyczno-naukowej;
3. organizację zajęć dydaktycznych;
4. infrastrukturę techniczną i technologiczną uczelni;
5. oczekiwania absolwentów i interesariuszy zewnętrznych;
6. wymogi kompetencyjne przedsiębiorstw;
7. determinanty konkurencyjności na rynku wewnętrznym i w strukturach międzynarodowych;
8. priorytety rozwoju społeczno-gospodarczego kraju.

Różnorodność obszarów determinujących jakość kształcenia wskazuje, że może być ona postrzegana w wymiarze osobowym, proceduralnym i kosztowym [J. Telep, T. Telep, Wojciechowski, 2012, s. 27]. W wymiarze osobowym ujmowana jest przez pryzmat relacji nauczyciel akademicki – student. Szczególny charakter tej relacji ukierunkowany powinien być na wyzwalanie pasji poznawczych i twórczych prowadzących do formacyjnego rozwoju absolwenta. W wymiarze proceduralnym obejmuje zasady i procedury dydaktyczne oraz uczestnictwo studentów w procesie badawczym. Z kolei w wymiarze kosztowym jakość kształcenia charakteryzowana jest poprzez efektywność nakładów ponoszonych na ten rodzaj aktywności społecznej.

W rozważaniach nad dynamicznością definiowania jakości kształcenia przypomnieć należy cztery filary edukacji XXI wieku przedstawione w raporcie dla UNESCO [Delors, 1998] stanowiące zasadnicze punkty odniesienia w organizowaniu kształcenia w aktualnych społeczno-gospodarczych uwarunkowaniach. Otóż, aby spełnić w całości swoją misję, edukacja powinna organizować się wokół następujących aspektów kształcenia:

1. *uczyć się, aby wiedzieć* jak czerpać wiedzę (informacje) z otaczającego świata przez całe życie;

2. *uczyć się, aby działać* nie tylko na płaszczyźnie konkretnego zawodu, lecz również w sytuacjach różnych oraz z innymi ludźmi w zespole;
3. *uczyć się, aby żyć wspólnie* poprzez dostrzeganie współzależności społecznej we wszystkich sferach działalności, pełniejsze rozumienie potrzeb drugiego człowieka i respekt wobec jego podmiotowości;
4. *uczyć się, aby być* jednostką ukonstytuowaną na gruncie fundamentalnych wartości społecznych, umiejącą samodzielnie i krytycznie myśleć we współczesnych niepewnych i zmiennych realiach społeczno-gospodarczych.

Wszystkie cztery wyznaczniki określają jakość kształcenia XXI wieku, jednak filar trzeci jest największym wyzwaniem współczesnej edukacji. Kształcenie uwzględniające fakt istnienia obok nas drugiego człowieka oraz wysiłek rozumienia jego potrzeb i oczekiwań jawią się jako niezbędne w integrowaniu procesów rozwoju gospodarczego i społecznego. Chodzi zatem o przygotowanie absolwentów o postawach ufnych wobec przyszłości, a zarazem zdecydowanie i odpowiedzialnie uczestniczących w zrównoważonym jej budowaniu. Tym samym główne podmioty procesu kształcenia stać się powinny promotorami wzajemnego zrozumienia i tolerancji między ludźmi [Adamska-Chudzińska, 2004]. W praktyce jakość kształcenia zawsze będzie zależać od tego, jak podmioty te ustosunkują się do kwestii wspólnotowości i jak w związku z tym rozwiązywać będą istotne dylematy konstytuujące ten proces.

DYLEMATY KSZTAŁCENIA AKADEMICKIEGO

Najtrudniejsze dylematy ujawniają się na płaszczyźnie integrowania standardów edukacyjnych i rynkowych. Standardy akademickie nie zawsze przystają do standardów rynkowych w gospodarce. Trudno nawet oczekiwać pełnej ścisłości związków pomiędzy nimi. Uczelnie nierzadko stają się miejscem „ścierania się” tradycyjnych idei kształcenia akademickiego z rynkową ideologią ładu korporacyjnego i nowoczesnego zarządzania; tradycyjnego kształtowania intelektu w dążeniu do prawdy i rozwijania pasji poznawczych w sposób afirmujący autonomię jednostki z kształceniem wysoko wyspecjalizowanych fachowców gotowych do skutecznego realizowania zadań istotnych dla rozwoju gospodarczego kraju lub w przestrzeni międzynarodowej. Poszukiwanie jednolitego modelu edukacji uniwersyteckiej w sytuacji procesów globalizacyjnych, rynkowych i tendencji menedżerskich okazuje się nie tylko trudne, ale wręcz nierealne [Peters, 2004]. Jednak ujęcie kształcenia akademickiego tylko w ramach standardów rynkowych i oczekiwanie „natychmiastowej użyteczności” wiedzy może spowodować, że pragmatyzm będzie dominował nad etosem uczelni [Przyszczykowski, 2012]. Rozwiązywanie dylematu „kształcenie dla rynku czy formacyjność absolwenta” nie może pomijać systemu wartości akademickich niezależnie od miejsca, jakie dany podmiot zajmuje w procesie kształcenia. Stano-

wią one pewien zasób wartości wspólnych, uniwersalnych, takich jak: „prawda”, „odpowiedzialność”, „sprawiedliwość”, „rzetelność”, „tolerancja”, „godność” oraz „wolności nauki”, które z założenia sprzyjają formowaniu ludzi świątłych i mądrych. Zatem powinny wyznaczać przestrzeń kształcenia akademickiego i chronić ją przed nadmiernym racjonalizmem rynkowym, przed zastępowaniem refleksyjności i ciekawości poznawczej człowieka „zachłannością” rynku i „zorganizowaną produkcją wiedzy” [Melosik, 2009, s. 74].

Inny trudny dylemat edukacyjny to wybór pomiędzy „specjalizacją a interdyscyplinarnością”. Oczekując wysokiej klasy specjalistów nie można ignorować faktu, że język specjalistów może utrudniać komunikację międzyludzką, a nawet dzielić społeczeństwo. Wyposażanie absolwentów w wysoce specjalistyczną, profesjonalną i użyteczną wiedzę oraz umiejętności może przzymuszać ich do przyjmowania gotowych, społecznie akceptowalnych wzorców osobowych, tzw. „matryc tożsamości” [Melosik, 2009, s. 80]. Prowadzić to może do działań konformistycznych z pominięciem uniwersalnych wartości społecznych i refleksyjności właściwej szerszej, prospołecznej perspektywie ujmowania rzeczy [Adamska-Chudzińska, 2012].

Kolejna kwestia to rozstrzygnięcie, czy kształcąc przygotowywać do funkcjonowania w „strukturach zamkniętych czy wielu strukturach”. Perfekcyjne odnajdywanie się w pewnych schematach może ograniczać otwartość na zmiany w otoczeniu. Skupienie się na użyteczności wiedzy w danych uwarunkowaniach zagrażać może dążeniu do przekraczania narzuconych ograniczeń, dostrzegania nowych możliwości i zmieniania otoczenia na lepiej funkcjonujące. Skuteczne działanie w zdefiniowanych sytuacjach uniemożliwić może twórcze wykorzystywanie szans rozwojowych tkwiących w dokonujących się zmianach.

Następny paradoks to rozważenie czy ukierunkować kształcenie na „bezpośrednie komunikowanie się podmiotów czy kontakt e-learningowy”. Poddając się presji elektronicznych narzędzi i fascynując e-learningowymi rozwiązaniami zdawać trzeba sobie sprawę z zasadniczej w edukacji wartości oddziaływania osoby nauczyciela. Budowanie relacji mistrz – uczeń nie ma sobie równej w osiągnięciu najwyższych efektów kształcenia, gdyż w szczególnie sposób uzewnętrznia się ona w etycznych postawach absolwentów decydujących o formach wykorzystania nabytej wiedzy i dalszego jej rozwoju. Użyteczność korzystania z nowoczesnych technologii nie powinna ograniczać możliwości długofalowego rozwoju podmiotu. Powinna wzmacniać i uzupełniać ten rozwój.

Trafne rozwiązywanie wskazanych paradoksów edukacyjnych wymaga akceptacji konfliktu stanowisk i zarazem poszukiwania punktów wspólnych. Niemożność logicznego scalenia przeciwstawnych perspektyw w wewnętrznie spójny sposób powoduje, że podmiot może jedynie tymczasowo uwolnić się od paradoksu znajdując bieżące rozwiązanie sytuacji [De Wit, Meyer, 2007]. Przyjmując takie podejście w działalności dydaktycznej podmiot wciąż będzie pozostawał w sferze niepewności i wątpliwości co do najlepszych metod prze-

łamywania dylematów dydaktycznych. Pozytywnym rezultatem takiego podejścia w określaniu jakości kształcenia jest konieczność ciągłego dążenia do jej doskonalenia i uzyskiwania lepszych rezultatów.

KSZTAŁCENIE AKADEMICKIE W PERSPEKTYWIE INTEGRACJI PROCESÓW ROZWOJOWYCH

Doskonalenie jakości kształcenia przy uwzględnieniu dynamiczności tej kategorii obejmować powinno wszystkie elementy procesu kształcenia i relacje zachodzące pomiędzy nimi. Zgodnie z teorią dydaktyki podstawowa relacja dotyczy oddziaływania pomiędzy najważniejszymi podmiotami wytyczającymi ten proces, tj. nauczycielami akademickimi i studentami. Jej przebieg determinują pozostałe komponenty procesu kształcenia. W największym stopniu wyznaczają ją zakładane efekty kształcenia i realizowane treści kształcenia. Z kolei możliwości ich osiągnięcia zależą od stosowanych form organizacyjnych, metod nauczania, wykorzystywanych środków dydaktycznych, zasad i warunków kształcenia.

Funkcjonujące w uczelniach systemy zapewniania jakości kształcenia dążąc do budowania wysokiej kultury jakości skupiają swą działalność na obszarach największego wpływu na jakość kształcenia. Zostały one wyznaczone na podstawie istotnych powiązań pomiędzy wskazanymi powyżej komponentami procesu kształcenia i poszerzone o nowe elementy, takie jak: założenia KRK, wpływ interesariuszy zewnętrznych, wzorce międzynarodowe, oczekiwania rynku pracy i inne. Obszary te obejmują:

- a) monitorowanie i doskonalenie programów kształcenia;
- b) monitorowanie metod sprawdzania osiągniętych efektów kształcenia;
- c) monitorowanie kwalifikacji nauczycieli akademickich;
- d) ocenę realizowanej polityki kadrowej oraz systemu wspierającego rozwój kadry naukowo-dydaktycznej;
- e) ocenę jakości zajęć dydaktycznych;
- f) monitorowanie warunków kształcenia i organizacji studiów;
- g) ocenę poziomu naukowego jednostki.

Analiza działań w poszczególnych obszarach pozwala uzyskać kompleksowy obraz jakości kształcenia w szkole wyższej. Badanie czynników determinujących proces kształcenia jawi się jako niezbędne na każdym etapie zmian społeczno-gospodarczych. Stwarza bowiem możliwość wprowadzania korekt i doskonalenia kształcenia akademickiego adekwatnie do wymogów wynikających z tych zmian. W procesach doskonalenia ważną rolę odgrywa udział interesariuszy zewnętrznych w kształtowaniu koncepcji kształcenia i w ocenie osiągniętych efektów kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Informacje zwrotne z rynku pracy służyć powinny poprawie efektów kształcenia na poszczególnych kierunkach studiów w celu zapewnienia wysokiego poziomu

pożądanych kompetencji zawodowych [Czerwińska, 2010]. Umożliwić to powinno studentom adekwatne przygotowanie do wejścia na rynek pracy po ukończeniu studiów, a gospodarce – niwelowanie luki kompetencyjnej i tworzenie struktury zatrudnienia prowadzącej do wysokich efektów ekonomicznych.

Funkcjonalność edukacji akademickiej wobec potrzeb gospodarki rynkowej jest obecnie coraz bardziej wyraźna. Pozostaje jednak pytanie o jej kondycję w integrowaniu procesów rozwojowych. Na ile wpływ interesariuszy zewnętrznych i wzorców międzynarodowych na programy nauczania i realizację procesów dydaktycznych spowoduje dostosowanie efektów kształcenia do oczekiwań rynku pracy? Na ile wpływ ten zagrażać może psychospołecznemu rozwojowi człowieka zdolnego rozwiązywać istotne problemy społeczne? Trwająca debata nad aktualną rolą i funkcjonowaniem szkolnictwa wyższego ujawnia, jak pisze J. Szkudlarek [2008, s. 28], przesunięcie problemu edukacji ze sfery humanistyki do sfery czynników warunkujących wzrost gospodarczy, a także – traktowanie jej jako obiektu zarządzania ekonomicznego. Promowaną perspektywą kształcenia jest wiedza z zakresu teorii ekonomii i zarządzania. Z nową formułą edukacji, silnie powiązaną z rynkiem pracy wiąże się szansa na podniesienie efektywności ekonomicznej.

W dokonującym się przemieszczaniu konceptualizacji edukacji w sferę ekonomii i zarządzania dostrzec należy jednak pewne kontrowersje. Tradycyjne obszary refleksji dydaktycznej i pedagogicznej – kształcenie i osoba nauczyciela akademickiego – poddane zostają analizie opartej na logice uproszczonych modeli ekonomicznych. Tymczasem perspektywy pedagogiczne, socjologiczne i psychologiczne ukazują edukację jako wielowymiarowy fenomen nieredukowalny do jednej płaszczyzny interpretacji [Sajdak, 2013, s. 118]. Bez wątplenia kwestia doskonalenia jakości kształcenia w szkole wyższej uwikłana jest w wiele napięć trudnych do jednoznacznego rozwiązania. Ukierunkowanie w stronę racjonalności ekonomicznej stworzyć może zagrożenie dla fundamentalnych wartości akademickich tak istotnych dla formacyjnego aspektu sylwetki absolwenta i jego działań w sferze społecznej. Zarazem nieracjonalne byłoby izolowanie edukacji od aktualnych trendów warunkujących wzrost gospodarczy. Niezbędne wydaje się, aby wszelkie działania podejmowane w obszarach doskonalenia jakości kształcenia akademickiego realizowane były przy wykorzystaniu wypracowanych w wieloletniej tradycji uniwersyteckiej mechanizmów kształcenia chroniących przed nadmiernym racjonalizmem ekonomicznym. Istotne jest utrzymanie podejścia służącego wielostronnemu rozwojowi studenta, w tym rozwojowi osobowemu i społecznemu. Pozwoli to na ukształtowanie sylwetki absolwenta obejmującej nie tylko wysoki profesjonalizm, ale także zdolność do krytycznej analizy i aksjologicznej refleksyjności nad skutkami działań ekonomicznych. Jedynie wtedy możliwe jest równoważenie efektów rozwoju gospodarczego z jego społecznymi korelatami.

PODSUMOWANIE

W rozważaniach nad aktualną rolą edukacji akademickiej niezbędne jest uwzględnienie nie tylko wąskiego jej ujmowania, ale także szerszej perspektywy wszystkich kontekstów funkcjonowania szkolnictwa wyższego i mechanizmów określających typ, jakość i rezultaty procesu kształcenia [Bauman, 2006, s. 171–172; Sajdak, 2013, s. 228–236]. Perspektywa mikro skupia swoje pole badawcze na samym procesie kształcenia, jego elementach i opisie przebiegu, dostarczając tym samym nauczycielowi akademickiemu swoistego „instrumentarium dydaktycznego” pozwalającego na osiągnięcie założonych celów w postaci zmian w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych studentów. Charakter tych zmian w aktualnych uwarunkowaniach modernizacyjnych silnie zdeterminowany jest wymogami rynku pracy, a ich realizacja oparta jest na logice rachunku ekonomicznego. Przyjęcie wyłącznie wąskiego podejścia do edukacji akademickiej powodować może pomijanie innych kontekstów jej funkcjonowania i niezdolność systemu kształcenia do skutecznego radzenia sobie z negatywnymi skutkami intensywnego rozwoju gospodarczego.

Pożądana formuła kształcenia akademickiego obejmować powinna nie tylko wiedzę o przebiegu procesu kształcenia, ale przede wszystkim analizę uwarunkowań i celów konstytuujących jej kształt i funkcjonowanie. W odpowiedzi na pytanie o szeroko rozumiane cele kształcenia akademickiego szczególnie istotne jest uwzględnianie nie tylko kontekstu rynku pracy i rozwoju gospodarczego, ale także – społecznego i kulturowego. Rzecz w tym, by dążenie do racjonalizmu ekonomicznego nie przesłaniało znaczenia aksjologicznych postaw dysponentów określonej wiedzy i umiejętności profesjonalnych. Warunkują one bowiem prospołeczną refleksję i krytyczny namysł nad zadaniami stawianymi edukacji wyższej oraz liczenie się ze społecznymi skutkami działań ekonomicznych. W konsekwencji wzrostu świadomości w zakresie ponoszenia odpowiedzialności za społeczne konsekwencje działań gospodarczych oczekiwać można implementacji takich rozwiązań w procesie kształcenia, które służyć będą równoważeniu rozwoju gospodarczego i społecznego.

BIBLIOGRAFIA

- Adamska-Chudzińska M., 2012, *Uwarunkowania sprawności zawodowej człowieka w organizacji. Aspekt prospołeczny*, Wyd. UEK w Krakowie, Kraków.
- Adamska-Chudzińska M., 2004, *Nauczyciel XXI wieku wobec nowych wyzwań* [w:] *Studium Pedagogiczne AE w Krakowie. Informator*, red. M. Adamska-Chudzińska, J. Krzyżak, AE w Krakowie, Kraków.
- Bauman T., 2006, *Dydaktyka szkoły wyższej – ujęcie dyscyplinarne* [w:] *Problemy edukacji w szkole wyższej*, red. A. Szelaąg, Oficyna wydawnicza Impuls, Kraków.

- Czerwińska E., 2010, *Jakość kształcenia w szkole wyższej – perspektywy rozwoju w UE*, Colloquium Wydziału Nauk Humanistycznych i Społecznych, Rocznik II.
- Delors J., (red.), 1998, *Edukacja – jest w niej ukryty skarb*, Wyd. UNESCO, Warszawa.
- Przyszczykowski K., 2012, *Polityczność (w) edukacji*, Wyd. Naukowe UAM, Poznań.
- Peters M., 2004, *Higher Education, Globalization and the Knowledge Economy* [w:] *Reclaiming university from Runway world*, red. M. Walker, J. Nixon, The Society for Research into Higher Education & Open University Press, Berkshire.
- Melosik Z., 2009, *Uniwersytet i społeczeństwo. Dyskursy wolności, wiedzy i władzy*, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków.
- Telep J., Telep T., Wojciechowski Z., 2012, *Jakość kształcenia w wyższej uczelni*, Almamer Szkoła Wyższa, Warszawa.
- De Wit B., Meyer R., 2007, *Synteza strategii. Tworzenie przewagi konkurencyjnej przez analizowanie paradoksów*, PWE, Warszawa.
- Sajdak A., 2013, *Paradygmaty kształcenia studentów i wspierania rozwoju nauczycieli akademickich*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków.
- Szkuclarek T., 2008, *Ekonomia i etyka: przemieszczenia dyskursu edukacyjnego* [w:] *Pytanie o szkołę wyższą. W trosce o społeczeństwo*, red. B.D. Gołębiak, Wyd. Naukowe Dolnośląskiej Szkoły Wyższej, Wrocław.

Streszczenie

W artykule zaprezentowane zostały rozważania dotyczące roli edukacji akademickiej w integrowaniu procesów rozwoju społeczno-gospodarczego. Aktualna formuła kształcenia akademickiego charakteryzuje się silnym powiązaniem z wymogami rynku pracy i oczekiwaniami przedstawicieli otoczenia uczelni (interesariuszy zewnętrznych). Stwarza to istotne szanse dla rozwoju gospodarczego, ale zarazem wywołuje pytanie o zdolność systemu edukacyjnego do utrzymania społeczno-formacyjnego wymiaru działań edukacyjnych. Stanowi on bowiem o możliwościach przeciwdziałania negatywnym skutkom nadmiernej ekonomizacji życia społecznego. W tekście przedstawiona została istota jakości kształcenia jako kategorii dynamicznej, zależnej od kontekstu przyjmowanego przez poszczególnych interesariuszy procesu kształcenia, tj. studentów, nauczycieli akademickich, pracodawców, władze państwowe. Konieczność zespалania wszystkich kontekstów i działań poszczególnych grup podmiotów wskazuje, że jakość kształcenia akademickiego obejmować musi wiele obszarów pozostających w procesie ciągłego wzajemnego dostrajania się. Omówione zostały ważniejsze dylematy edukacyjne utrudniające poszukiwanie ujednoczonego modelu kształcenia akademickiego. W konsekwencji wskazano obszary działań doskonalenia jakości kształcenia akademickiego i zwrócono uwagę na znaczący udział w tym procesie interesariuszy zewnętrznych. Podkreślona została konieczność ujmowania problematyki kształcenia akademickiego nie tylko w wąskiej, ale także w szerokiej perspektywie. Pozwoli to na uwzględnienie wszystkich kontekstów konstytuujących cele kształcenia i nadanie właściwego znaczenia aksjologicznym postawom dysponentów określonej wiedzy i umiejętności profesjonalnych. Warunkują one bowiem prospołeczną refleksję i krytyczny namysł nad zadaniami stawianymi edukacji wyższej oraz liczenie się ze społecznymi skutkami działań ekonomicznych. Implementowane wówczas w proces kształcenia działania służyć będą integracji procesów rozwoju społecznego i gospodarczego.

Słowa kluczowe: edukacja akademicka, jakość kształcenia, zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy

The Role of Academic Education in the Integration of Socio-economic Development Processes

Summary

In the paper one presented considerations on the role of academic education in the integration of socio-economic development processes. The current form of academic education is characterised by strong connection with labour market requirements and expectations of representatives of the tertiary education surrounding (external stakeholders). On the one hand, it creates significant chances for economic development, on the other, it poses questions about the ability of the education system to maintain the socio-formative dimension of educational activities because it determines possibilities to counteract negative results of excessive economisation of social life. In the text one illustrated the essence of education quality as a dynamic category depending on the context adopted by given stakeholders of the education process: i.e. students, academic teachers, employers, and public authorities. The necessity to connect all contexts and activities of specific groups of entities indicates that the quality of academic education should include numerous areas covered by the process of constant mutual adjustment. One discussed more important educational dilemmas hindering the pursuit of searching of unified academic education model. Moreover, one indicated the areas of improvement for the quality of academic education and highlighted the significant impact of external stakeholders on the process. Additionally, one underlined the necessity to analyse the issues concerning academic education not only in narrow, but also in wider perspective. It allows for taking into consideration all contexts constituting education objectives and giving proper meaning to axiological attitudes of holders of professional knowledge and skills. They determine pro-social reflection and critical thought over tasks imposed on tertiary education and acknowledgement of social consequences of economic activities. Then, measures implemented in education process will serve for the integration of social and economic development.

Keywords: academic education, education quality, suitable socio-economic development

JEL: I25; M14